

Дигитална трансформация на обучението на одитори

Цветелин Георгиев

Digital Transformation of Auditor Training

Tzvetelin Gueorguiev

Abstract:

The traditional auditor training is based on auditor courses lasting from a day to a full week depending on their complexity and scope. The University of Ruse “Angel Kanchev” has more than 20 years of experience in training auditors within the courses “Auditing Management Systems” and “Auditor Practice”. The lectures and exercises are based on the international standard ISO 19011 and provide key competencies to the bachelor’s degree students in “Quality Management and Metrology” and the master’s degree students in “Quality Management”.

The possibility to carry out remote audits was just a good idea until the COVID-19 pandemic. The need to audit remotely has been used as an opportunity to maintain the educational process and to build a new skill set. The experience gained in recent years has extended traditional education with digital methods and tools, and has turned it into a successful model for blended learning.

Keywords: auditor training, remote auditing, digital transformation

For contacts: Tzvetelin Gueorguiev, University of Ruse, tzgeorguiev@uni-ruse.bg

ВЪВЕДЕНИЕ

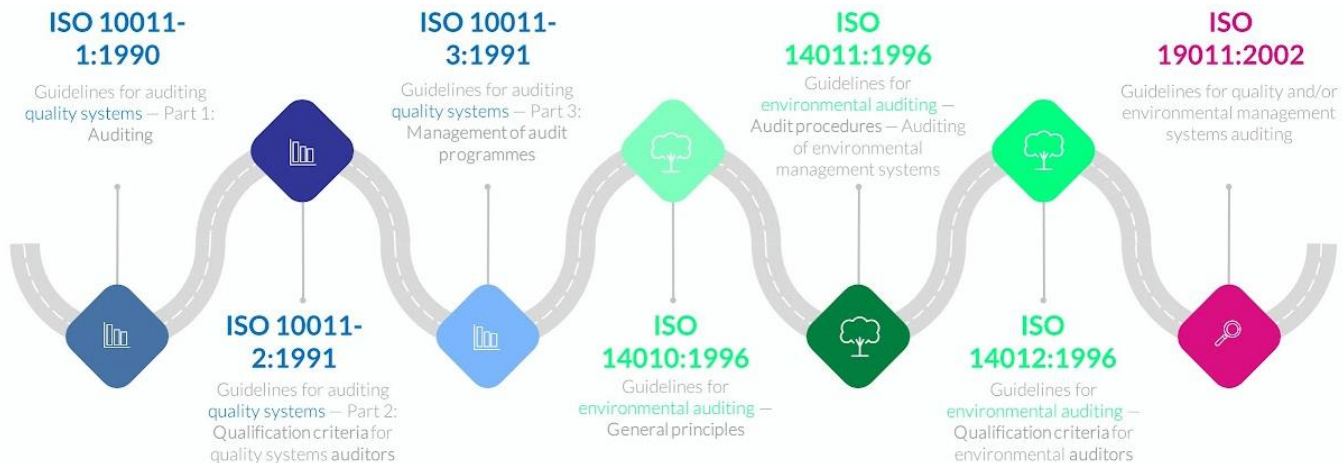
Обучението на одитори в Русенски университет „Ангел Кънчев“ води началото си от 2002 год., когато доц. д-р Цвятко Корийков и колегите от колектива по метрологично осигуряване на качеството създават магистърския курс по „Управление на качеството“ (УК). В периода 2005-2007 год. по европейския проект EuroQLIO в същото направление е създадена бакалавърската специалност „Мениджмънт на качеството и метрология“ (МКМ), която приема първи студенти през академичната 2008 година. Учебните планове както на бакалавърската специалност, така и на магистърския курс включват дисциплини, свързани с одитирането на системи за управление на качеството и провеждане на одиторска практика. Студентите редовно са включвани в одиторските екипи, извършващи одити на вътрешноуниверситетската система по качеството на Русенския университет. В подкрепа на професионалното им развитие през годините са организирани и извършвани учебни одити в организации като „Спарки“, „Витте Аутомотив България“, „А. Л. Филтър“, „Найден Киров“, „SGM Plastics“, „MBM“, „Г. Георгиев 2006“ и др.

В съзвучие с промените в сферата на стандартизацията на системите за управление и в динамиката на развитие на технологиите, учебните планове и за двете специалности претърпяват съществени изменения през периода 2012-2014 год. Актуалните към момента учебни планове са съответно от 2021 год. за магистърския курс по УК и от 2022 год. за специалност МКМ [1, 2]. Те са достъпни на уебстраницата на Русенския университет в раздел „Обучение“ и включват следните дисциплини:

- SB13691 „Одит на системите по качество“ с хорариум 20 часа лекции и 20 часа лабораторни упражнения;

- SM12343 „Одит на системи за управление“ с хорариум 30 часа лекции и 30 часа практически упражнения;
- SM12342 „Одиторска практика“ с хорариум 20 часа лекции и 40 часа практически упражнения.

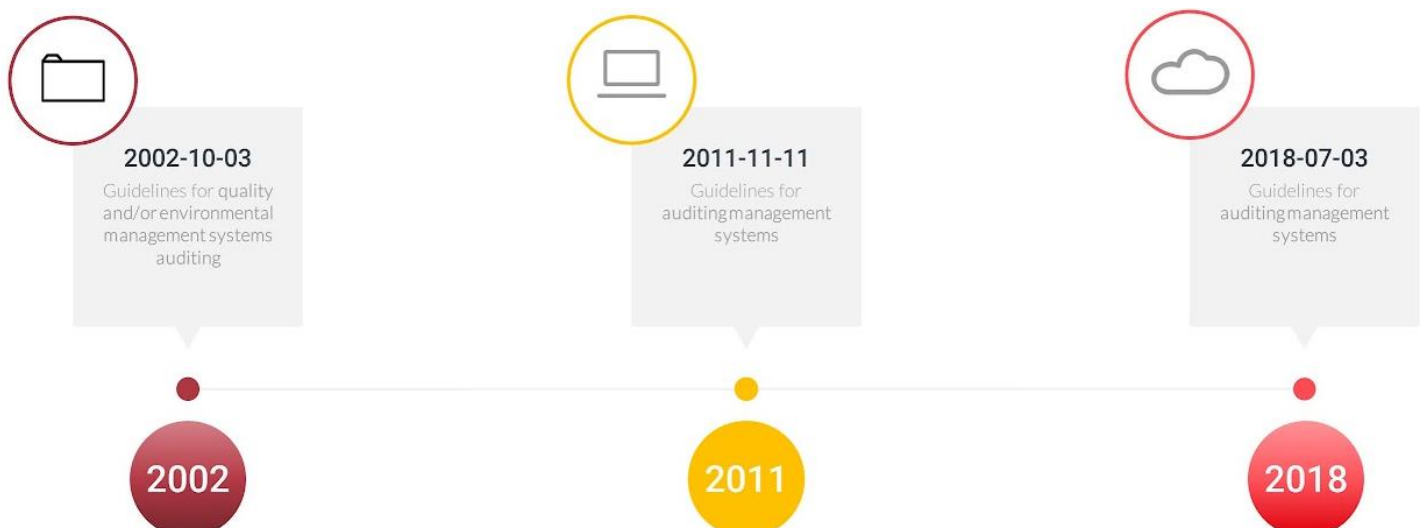
Хронологично развитие на стандартите за извършване на одити на системи за управление до публикуването на ISO 19011 е представено на Фиг. 1.

Фиг. 1. Хронология на стандартите за одитиране на системи за управление

За периода между 1990 год. и 2002 год. е характерно, че се следва ритмиката, зададена от стандарта за управление на качеството ISO 9001, а в последствие и на този, за управление на околната среда- ISO 14001. Както е видно от фигура 1, и за двете области- качество и околна среда, са били в сила по три стандарта, насочени към процеса на одитиране, квалификацията на одиторите и управлението на програмите за извършване на одити.

С възникването на системи за управление в други области като например за здравословни и безопасни условия на труд и информационна сигурност, се преценява, че е необходимо създаването на стандарт, който да концентрира в себе си общите елементи на одитирането. Това води до издаването на стандарта ISO 19011 в края на 2002 год. На Фиг. 2 е показан прехода от документи на хартиен носител, през цифровизацията и до одитиране чрез използване на облачни услуги.

Фиг. 2. Хронология на ISO 19011

ИЗЛОЖЕНИЕ

Основаните на международния стандарт ISO 19011 лекции и упражнения за бакалавърската специалност „Мениджмънт на качеството и метрология“ и за магистърския курс по „Управление на качеството“ дават ключови компетентности.

Указанията на БДС EN ISO 19011:2018 обобщават добрите практики, натрупани през годините на прилагане на предшестващите версии на този стандарт [3]. Възможността за провеждане на одити от разстояние (дистанционни одити) е формулирана още във версията на ISO 19011 от 2011 год. Но тогавашната ѝ цел е основно намаляване на разходите за провеждане на одити или намаляване на риска при одитиране на местоположения с повишен риск за здравето и безопасността на екипите от одитори.

Международният акредитационен форум IAF издава съвкупност от информативни и задължителни документи за извършване на одити. Що се отнася до дистанционните одити, през 2015 год. е публикуван документ IAF ID 12:2015, определящ принципите на извършване на оценяване от разстояние [6].

Дистанционните одити са позовани в стандарта БДС EN ISO 19011:2018 в следните клаузи:

- 5.4.3 Определяне на обхвата на програмата за одит: „k) наличието на информационни и комуникационни технологии, които подкрепят дейностите за одит, а именно използване на методи за одит от разстояние (дистанционен) (виж Приложение А.16)“;
- 5.4.4 Определяне на ресурси за програмата за одит: „g) наличието на информационни и комуникационни технологии (например технически ресурси, необходими за осигуряването на дистанционен одит, използващ технологии, които поддържат дистанционна комуникация)“;
- 5.5.3 Избор и определяне на методи за одит: „Одитите могат да се извършват на място, дистанционно или комбинирано. Използването на тези методи трябва да бъде подходящо балансирано, като се основава, наред с другото, на отчитането на свързаните с тях рискове и възможности.“;
- 5.5.5 Възлагане на отговорността за конкретен одит на ръководителя на екипа за одит: „Информацията, свързана с възлагането на одита, би трябвало да включва и следното, според случая: ... изисквания, свързани с пътуване или достъп до отдалечени местоположения“.

Квалификацията на одиторите, необходима за успешното извършване на одити на системи за управление, е дефинирана в Клауза 7 на БДС EN ISO 19011:2018. Тя се формира на основата на лични качества, надградени с общи знания и умения на одиторите на системи за управление, както и с компетентност на одитори за областта и специфичния сектор. Тази допълнителна компетентност се регламентира в стандартите за оценяване на съответствието от серията ISO 17021. Общите и специфичните изисквания към одиторите на системи за управление на качеството са достъпни в [4] и [5]. Информацията от тези стандарти се използва при разработване, изпълнение и актуализиране на учебните програми за магистърския курс по УК. Студентите се запознават с най-новите достижения в одитирането на различни системи за управление в разнообразни сектори на индустрията- машиностроене, автомобилостроене, текстилна промишленост и др.

Възможността за провеждане на одит от разстояние бе само една добра идея до началото на пандемията на COVID-19. Необходимостта от провеждане на дистанционни одити бе използвана като възможност за продължаване на учебния процес и изграждане на допълнителни умения. Безценни се оказаха указанията в Приложение А.16 „Одитиране на виртуални дейности и местоположения“ на стандарта БДС EN ISO 19011:2018.

Виртуалните одити бяха извършени като бе използвана он-лайн среда (системите за синхронна комуникация BigBlueButton, Zoom и Microsoft Teams, в съчетание с „пространство облак“). Дистанционните одити изискваха:

- синхронизиране на графици на одиторите и на одитираната организация: Google Calendar и Doodle;
- използване на технология за събиране на информация: въпросници в Google Forms;
- интервюиране на одитираните длъжностни лица;
- оповестяване и одобряване на докладите от одит и др.

При виртуалния одит беше следван стандартният процес на одит, като за проверка на обективни доказателства бяха използвани достъпните технологии. Подготовката на одита изискваше допълнителни усилия от страна както на одиторите, така и на одитираната организация в следните насоки:

- използваните софтуерни приложения в учебния процес на Русенския университет бяха съгласувани с тези на одитираните организации;
- поне ден преди одита бяха направени предварителни технически проверки съвместно със студентите и с представители на одитираната организация, за да бъдат проиграни различни сценарии и да се предотвратят в максимална степен евентуални технически проблеми;
- бяха тествани планове за действие при извънредни ситуации. Срещу прекъсване на достъпа до интернет бяха подготвени алтернативни мрежи за достъп (LAN, WAN- WiFi и мобилни данни), използване на алтернативни технологии (BigBlueButton, Zoom и Microsoft Teams / Viber, Messenger и WhatsApp) и др.

В улеснение на одиторите предварително им бе предоставена информация, свързана с:

- одитираната организация и нейната система за управление на качеството;
- планове/схеми на разположението на отдалечените места за справка или систематизиране на електронната информация.

Особено внимание бе отделено на поверителността на информацията, получавана и споделяна във връзка с одита. Предварително бе поискано разрешение за снимки на документи от екрана (screenshots) или за извършване на аудио или видео записи по време на одита.

Проведените одити доказаха, че умелото съчетаване на добрите практики в одитирането изисква допълнителен опит и квалификация. Същевременно, новите технологии дават възможност за извършване на одити в обстановка, която до онзи момент би ги отложила или дори прекратила. Натрупаният одиторски опит в световен мащаб е обобщен и публикуван в задължителен документ на IAF [7].

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Натрупаният опит в обучението на одитори в Русенски университет „Ангел Кънчев“ несъмнено е стабилна основа, на която може да се надгражда. Една потенциална възможност се превърна в реалност, макар и принудително, в резултат на пандемията от COVID-19.

Дигиталната трансформация при одитирането на системи за управление е поредната стъпка в развитието на специалностите „Мениджмънт на качеството и метрология“ и „Управление на качеството“. Традиционното обучение беше разширено и подобрено чрез използването на дигитални методи и инструменти. Това го превърна в успешен модел за смесено обучение, прилагано и в други учебни дисциплини, свързани с управлението на качеството.

В по-общ план, дигитализацията засяга и системата на образованието във всички нейни степени и ще продължи да влияе на възприемането му от съответните заинтересовани страни.

ЛИТЕРАТУРА

1. Учебен план за специалност „Мениджмънт на качеството и метрология“, посетен на 2023-05-07 и достъпен на адрес <https://www.uni-ruse.bg/education/students/e-plan-bachelors>.

2. Учебен план за магистърски курс по „Управление на качеството“, посетен на 2023-05-07 и достъпен на адрес <https://www.uni-ruse.bg/education/students/e-plan-masters>.

3. БДС EN ISO 19011:2018 Указания за извършване на одит на системи за управление.

4. БДС EN ISO/IEC 17021-1:2015 Оценяване на съответствието. Изисквания към органите, извършващи одит и сертификация на системи за управление. Част 1: Изисквания.

5. БДС EN ISO/IEC 17021-3:2019 Оценяване на съответствието. Изисквания към органите, извършващи одит и сертификация на системи за управление. Част 3: Изисквания за компетентност за извършване на одит и сертификация на системи за управление на качеството (ISO/IEC 17021-3:2017).

6. IAF ID 12:2015. IAF Informative Document. Principles on Remote Assessment, посетен на 2023-05-07 и достъпен на адрес https://iaf.nu/iaf_system/uploads/documents/IAFID12PrinciplesRemoteAssessment22122015.pdf.

7. IAF MD 4:2022. IAF Mandatory Document for the Use of Information and Communication Technology (ICT) for Auditing/Assessment Purposes, посетен на 2023-05-07 и достъпен на адрес https://iaf.nu/iaf_system/uploads/documents/IAF_MD4_Issue_2_Version_3_01022022_1.pdf.